

*Editorial***FILMOVÁ ADAPTACE**

Filmové adaptace literárních děl tvoří neodmyslitelnou, byť někdy rozporuplnou součást dějin kinematografie. Vztahy mezi verbálními a audiovizuálními narativy přinesly filmu i literatuře vzájemné obohacení v podobě výpůjček, transpozic, převzatých narativních strategií či volných tematických inspirací. Díky nejnovější vlně zájmu o filmovou adaptaci započatou v 90. letech minulého století převážně v angloamerickém badatelském prostředí došlo k přehodnocení starších východisek. Dnes v akademických institucích postupně etablovaná disciplína směřuje k hledání nových témat oproštěných od subjektivních hodnocení. Soubor vybraných textů si klade za cíl představit aktuální podněty teorie filmové adaptace a nabídnout nová témata pro debatu nad všudypřítomným intermediaálním fenoménem.

Linda Hutcheonová se ve druhé kapitole své vlivné knihy *A Theory of Adaptation* (2006) vyrovnává s předsudky, které dosud ovlivňují debaty o literatuře ve filmu. Svoji pozornost nicméně směřuje také k divadlu, počítačovým hrám, baletu, opeře či rozhlasovým dramatizacím. Mezi klišé, jejichž platnost ve svém textu důsledně popírá, patří opakované přiřknutí intimity hlediska či interiority prožívajícího subjektu výhradně literárnímu vyprávění. Dále se zabývá problematikou času, ironie, metafory či symbolu v souvislosti s narativy aktualizovanými verbálními a performativními médii. Hutcheonová svůj text uzavírá tím, že označuje autory truismů, k nimž se staví odmítavě, za ochránce literatury.

V šesté kapitole své knihy *Film Adaptation and Its Discontents; From Gone with the Wind to The Passion of Christ* (2007) se Thomas Leitch věnuje často diskutovanému problému věrnosti původnímu dílu. Uchopuje jej nicméně neobvyklým způsobem. Úsilí o věrnost předloze vysvětluje jako výjimku, jíž je třeba porozumět v kontextu vzniku daného přepisu. Snaha co nejlépe dostat zápletkám kanonických či proslulých knih podle autora často souvisí s komerčními záměry tvůrců, neboť právě taková díla mohou následně vzbudit velký zájem publika. Svá stanoviska Leitch dokládá analýzou dvou odlišných přepisů objemných románů - *Jihu proti severu* Margaret Mitchellové a *Společenstva prstenů* J. R. R. Tolkiena – které mu poskytly prostor pro doložení rozdílných adaptačních přístupů, jež usilují o věrnost literárním předlohám. Pozornost věnuje také motivacím tvůrců pro zfilmování právě těchto knih, produkční historii, propagaci a marketingu filmových verzí.

Australská literární badatelka Simone Murrayová se v případové studii „Přeludné adaptace: *Eukalyptus*, průmysl, adaptace a film, který nikdy nebyl“ staví proti obvyklému srovnávání knihy a filmu, jež podle autorky většinou vede k moralistickým soudům. Murrayová kritizuje hlavní proud adaptačních studií, jehož představitelé se soustřeďují na formalistické interpretace textů, a nabízí nové směřování disciplíny. Ve své případové studii sleduje přípravy nedokončeného filmařského projektu a odkrývá struktury knižního a adaptačního průmyslu. Nikdy nenatočený film *Eukalyptus* dává Murrayové příležitost sledovat volbu knihy, její vydání, hledání finančních zdrojů pro filmový přepis, a to vše v kontextu nezdařeného projektu. Na závěr tuto „materialistickou metodu“ zobecňuje; hlavní pole adaptačních studií pak spatřuje v kontextové analýze.

Petr Málek se v původní studii „Adaptace jako ‚čtení proti srsti‘“ zabývá filmovými přepisy Stokerova románu *Dracula*. Ke knize nejprve přistupuje jako k moderní a promyšleně koncipované anglické próze, následně sleduje její odlišné interpretace třemi režiséry a vztahy mezi jejich přepisy. Murnau, Herzog i Coppola pronikli pod základní rovinu textu, přičemž první dva se podle Málka přikláněli k adaptaci alegorické a třetí k symbolické. Filmaře nezajímala jen ohniska příběhu, ale rozvíjeli také problémy vytěšňované smrti a sexuality, vyjadřovali se k estetice moderny atd. Samotná postava upíra pak v autorově pojetí představuje ztělesnění nevraživých vztahů mezi médii. Druhá původní studie „Filmová adaptace: hledání interdisciplinárního dialogu“ je přehledovým úvodem do studia adaptace, který shrnuje základní paradigmaty soudobého myšlení o literatuře ve filmu.

Rozhovor s Thomasem Leitchem nazvaný „Adaptační studia na křižovatce“ odkrývá celou řadu témat: subjektivní hodnocení adaptací, pokusy o jejich klasifikace, strukturalistický a konceptuální přístup k literárnímu a filmovému narativu, možné inspirace v teorii fikčních světů atd. Jedním z východisek cesty kupředu je podle Leitcha (a v návaznosti na formulace Lindy Hutcheonové) pojímat adaptaci jako svébytný akt a nesoustředit se jen na zdrojové texty.

Tematický blok nemohl pokrýt celou škálu podnětů soudobého myšlení o adaptaci. Mezi témata, jimž nebyla věnována pozornost, patří historické poetiky intermediálních vztahů, recepce literárního díla a percepce jeho filmového přepisu, televizní adaptace, feministické přístupy ke čtení literatury ve filmu atd. Lze nicméně vyjádřit naději, že právě nabídnutý výběr studií otevře debatu k soudobé teorii filmové adaptace. Také by mohl přispět k pozornějšímu hledání smyslu filmových přepisů zbavenému neopodstatněných obav z pohyblivých obrazů.

PB